

تحلیلی بر فهم رسانه‌ای جریان تجدید نظر طلب
 از بیانات رهبر معظم انقلاب

تناقضات حقوق بشر غربی

رهبر انقلاب در مراسم سالگرد رحلت امام خمینی (ره) در جوار مرقد ایشان در بخشی از بیانات‌شان به مرز و فاصله‌ای که حضرت امام (ره) در تفکر و سبک زندگی میان اسلام و غرب قائل بودند، پرداختند و در بیان چرایی این فاصله‌گذاری به رفتار و منش متناقض سیاستمداران و روشنفکران غربی اشاره کرده...

با طرح سازمان ملل، ترکیه به عنوان کشوری بی طرف در نبرد شرق اروپا
 میزبان وزیر خارجه روسیه شد

مذاکره برای حل بحران جهانی غذا

جدی شدن بحران غذا در جهان و مأموریت سازمان ملل به ترکیه برای وساطت در حل بحران صادرات غلات از دریای سیاه، بهانه سفر دوازده «سرگتی لاوروف»، وزیر خارجه و مقامات دفاعی روسیه به آنکارا شد؛ نشتی که مهم‌ترین خروجی آن شرط مسکو برای عبور کشتی‌های تجاری اوکراین از سواحل این کشور بود.

ایران در واکنش به سیاسی کاری آژانس، فعالیت تعدادی از دوربین‌های فریادمانی را قطع کرد

چشم در برابر چشم

رئیس سازمان انرژی اتمی: نه اتهامات را می‌پذیریم نه عقب‌نشینی می‌کنیم

صفحه ۵ را بخوانید

چگونه دولت می‌تواند سیاست را تبدیل به عرصه فعالیت عمومی کند؟

از حکومت غیرمردمی به حکمرانی مردمی

منصور میراحمدی
 استاد علوم سیاسی دانشگاه شهید بهشتی

President.ir

پیروزی انقلاب اسلامی که اکنون در چهل و سومین سالگشت آن به سر می‌بریم، نخستین بار در ایران به تأسیس دولت مردمی انجامید. این انقلاب که با هویت اسلامی و حاصل حرکت مردمی به رهبری امام خمینی (ره) بوده، از آغاز مردمی‌سازی دولت را به مثابه یکی از اهداف اساسی خود مطرح کرده است. گذشت بیش از چهار دهه از پیروزی انقلاب اسلامی نشان‌دهنده موفقیت نظام جمهوری اسلامی در مردمی کردن دولت به مفهوم مشارکت مردم در تأسیس دولت و انتخاب کارگزاران آن است؛ این نظام با به رسمیت شناختن حق جمهور مردم در تأسیس نظام سیاسی و انتخاب رئیس جمهور، به عنوان بالاترین مقام اجرایی کشور، نخستین بار در تاریخ ایران، بنیان دولت را بر رای مستقیم مردم قرار داده است. با وجود این، بازخوانی تجربه مردمی‌سازی دولت به مفهوم ابتدای دولت بر ایده «صاحب حق بودن مردم» و در نتیجه «خدمتگزارانه بودن مردم»، حکایت از نارسایی‌های مهمی دارد. بررسی کارنامه دولت‌های برآمده از انتخاب مردم در نظام جمهوری اسلامی نشان‌دهنده فاصله گرفتن تدریجی این دولت‌ها از ایده مذکور است. اگرچه در برخی از دولت‌ها، بویژه در دولت‌های نخستین، به این مفهوم از مردمی‌سازی دولت، التفاتی درخور و شایسته صورت گرفته است، با کم‌رنگ شدن تدریجی ایده و صاحب حق بودن مردم، دولت‌ها خود را صاحب حق یک‌سویه پنداشته، عملکرد خود را تنها در این رابطه یک‌سویه ارائه کرده‌اند. در چنین فرآیندی، مردمی‌سازی دولت‌ها با آسیب جدی روبه‌رو شده است. بررسی آسیب‌های پدید آمده و فهم عوامل ناکامی دولت‌ها در مردمی‌سازی دولت، نیازمند پژوهش‌های گسترده‌ای است؛ اما در این مجال اندک، تنها به یک عامل مهم اشاره می‌کنیم. از دیدگاه نگارنده، غفلت از امر حکمرانی و نقش مردم در آن، یکی از این عوامل به حساب می‌آید. تبیین این مهم، نیازمند اشاره‌ای گذرا به مفهوم «حکمرانی مردمی» است.

به فرایند وضع قوانین الزام‌آور معطوف به اقتدار عمومی، در نظر گرفته شده است؛ قوانینی که نقش تعیین‌کننده‌ای در تنظیم زندگی سیاسی اجتماعی دارند. بر اساس این مفهوم، آنچه در به‌روزی و بهزیستی زندگی سیاسی اجتماعی مردم اهمیت دارد، چگونگی حکمرانی است. به همین دلیل در برابر نوع حکومت و ساختار آن، چگونگی حکمرانی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. چنانچه حکمرانی با شاخص‌های خاصی همراه شود، حکمرانی با عنوان حکمرانی خوب و شایسته نامگذاری می‌شود، یا در صورت برخورداری از شاخص‌های مذکور به عنوان حکمرانی کارآمد مورد شناسایی قرار می‌گیرد. این نامگذاری‌ها به‌وضوح تأکید بر «سیاست به مثابه فعالیت عمومی» و نه به مثابه حکومت را نشان می‌دهد.

طرح این مفهوم در ادبیات سیاسی جدید، زمینه توجیه به نقش مردم در حکمرانی را نیز فراهم ساخته است. به دیگر سخن، از آنجا که در مفهوم حکمرانی، سیاست به مثابه فعالیت ناظر به اقتدار عمومی مورد توجه قرار می‌گیرد، این فعالیت می‌تواند از سوی مردم نیز صورت گیرد. در صورتی که مردم نقش اصلی در چنین فعالیتی را برعهده گیرند، دیگر حکمرانی صرفاً ناظر به فعالیت حکومت و حکمرانان نخواهد شد و در کنار آنان، مردم نیز صاحب نقش دانسته می‌شوند. توجه به نقش مردم، زمینه طرح «حکمرانی مردمی» را فراهم ساخته، می‌توان چرخش دوم را از این زاویه، چرخش از حکمرانی غیرمردمی به حکمرانی مردمی دانست. با توجه به اهمیت اقتدار عمومی، چرخش از حکمرانی غیرمردمی به حکمرانی مردمی بی‌تردید موجبات ارتقای اقتدار عمومی را فراهم خواهد ساخت. به دیگر سخن، با مشارکت مردم در حکمرانی، سرمایه اجتماعی مورد نیاز

حکمرانی در جامعه تقویت شده، در نتیجه کارآمدی حکومت نیز افزایش می‌یابد. از نگاه نگارنده، چرخش «از حکومت به حکمرانی» و «از حکمرانی غیرمردمی به حکمرانی مردمی»، زمینه نظری و مفهومی بسیار مناسبی را برای طرح دولت مردمی یا مردمی‌سازی دولت در ایران فراهم ساخته است. این چرخش‌ها از سوی بیانگر اهمیت توجه به حکمرانی و در نتیجه فعالیت ناظر به اقتدار عمومی بوده، از سوی دیگر ضرورت دخالت و مشارکت مردم را در امر حکمرانی نشان می‌دهد؛ اگرچه مشارکت مردم در روی کار آوردن کارگزاران دولت نقش بسیار مهمی در مردمی‌سازی دولت دارد، چنین می‌نماید که مشارکت آنان در فعالیت‌ها و عملکردها نقش مؤثرتری در این زمینه خواهد داشت. مردمی‌سازی دولت به معنای واقعی، آنگاه تحقق می‌یابد که عرصه‌های گوناگون فعالیت عمومی، مردمی شود. این امر به لحاظ نظری مستلزم طرح مفاهیم بسیار مهمی است.

برداشت اول

ماهنامه گفت‌وگو

گفت‌وگو از عباس گنجی | حلقه‌های میانی؛ پیش‌شان حرکت عمومی جامعه

نیش دیدار آیت‌الله
 رئیس‌جمهور
 مردم تکیه‌گاه
 دین‌اند

- گفتاری از عباس گنجی | حلقه‌های میانی؛ پیش‌شان حرکت عمومی جامعه
- نوشتاری از جمیله علم‌الهدی | نزاع ماشین‌ها و عدالت
- درنگی نو از احمد واعظی | دولت و بی‌معنایی «خدمت منهای عدالت»
- پاسخ داوود مهدوی‌زادگان به احمد زیدآبادی | نسبت امر سیاسی و امر قدسی
- نقد شهریار زرشناس به خوانش بوئیستی از سفرهای استانی انولیرالیم ایرانی و تجزیه مردم
- گفت‌وگو با ایراهیم منفی | سازگاری رابطه با «شرق و غرب» یا «اصل» نه «شرقی»، نه «غربی»؟
- گفت‌وگو با دولت سیزدهم | «عدالت و جمهوریت»
- گفت‌وگو با عماد افروغ | حق بنیاد عدالت و جمهوریت است